

מפגש מס' 75

דף למנחה

יחזקאל פרקים ל"ט - מ"ג

תוכן הפרקים שנלמדו השבוע

פרק ל"ט - מלחמת גוג מארץ המגוג

פרק מ' - חזון המקדש העתידי - החומות, החצרות, השערים, ולשכות הכהנים

פרק מ"א - חזון המקדש העתידי - מבנה הבית: האולם, ההיכל וקודש הקודשים

פרק מ"ב - חזון המקדש העתידי - לשכות הכהנים

פרק מ"ג - חזרת כבוד ה' אל הבית ותיאור מזבח העולה והכפרה עליו

לימוד מעמיק

חזון המקדש העתידי של יחזקאל

נבואות הנחמה בספר יחזקאל מסתיימות עם קובץ פרקים (מ'-מ"ח) המתאר בפירוט ובאריכות את חזון המקדש בירושלים העתידיים. פרקים מ-מ"ג מתמקדים במקדש עצמו, ובהם נעסוק בשיעור זה.

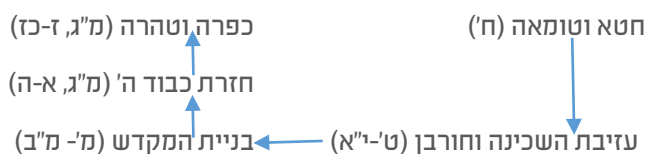
חזון המקדש העתידי								
חלוקת הנחלות	המים היוצאים	מעמדו ותפקידו של הנשיא	חוקי הכהנים והלוויים	חזרת הכבוד ומזבח העולה	לשכות השטח	מבנה הבית	החומה השערים	
מח	מז	מו	מה	מד	מג	מב	מא	מ

חלק א - חזרת כבוד ה'

כמו בתחילת הספר, כך גם בחזון זה, המסיים את הספר, יד ה' לוקחת את יחזקאל ומביאה אותו במראות א-להים אל "הר גבוה" בארץ ישראל. יחזקאל איננו נוקב בשם המקום אליו הוא הובא, אך ברור שהכוונה היא להר הבית בירושלים (בשיעור הבא נעסוק בחזונו של יחזקאל על ירושלים העתידית, ונבין גם מדוע הוא איננו מזכיר אותה בשמה).

בחזון שראה יחזקאל בתחילת דרכו (בפרקים ח' - י"א) הובא יחזקאל לירושלים כדי לראות את התועבות הקשות הנעשות בה ולחזות ביציאת כבוד ה' מן הבית והחורבן המגיע כתוצאה מכך; בחזון שלפנינו (מ'-מ"ג) חוזה יחזקאל את התהליך ההפוך: בניית המקדש, חזרת כבוד ה' אל הבית, וכפרה על המקדש ועל חטאי העם.

נשים לב שתהליך החזרה איננו מקביל לתהליך החורבן, אלא הפוך ממנו, מעין חזרה אחורה על אותם עקבות:

המשמעות היא שהבנייה של המקדש לפי התיאור של יחזקאל לא מגיעה לאחרי חזרה בתשובה (כפי שראינו לגבי כל תיאור הגאולה בספר יחזקאל **בשיעור הקודם**), אלא להפך: קודם כל הבית נבנה וכבוד ה' חוזר אליו, ורק לאחר מכן מגיעה הכפרה על המזבח והטהרה, ולבסוף, הכפרה על המזבח היא זו שתביא לחיבור מחדש של העם לה': **שְׁבַעַת יָמִים יִכְפְּרוּ אֶת הַמִּזְבֵּחַ וְטָהְרוּ אֹתוֹ וּמָלְאוּ יָדָיו: וַיְכַלּוּ אֶת הַיָּמִים וְהָיָה בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי וְהִלָּאָה יַעֲשׂוּ הַכֹּהֲנִים עַל הַמִּזְבֵּחַ אֶת עֹלֹתֵיכֶם וְאֶת שְׁלֵמֵיכֶם וְרִצְאֹתֵי אֶתְכֶם נְאֻם אֲ-דְנִי ה' (מ"ג, כו-כז).**

חלק ב - ייחודו של המקדש המתואר ביחזקאל

בניית המקדש מתוארת בפירוט רב, ויש קשיים רבים בהבנתה הן מפני שהתיאורים לא תמיד ברורים ובעיקר מפני שחלק מהתיאורים איננו תואם את התיאורים המוכרים לנו מבניית המשכן והמקדש. להלן כמה מן ההבדלים הבולטים:

א. כלי המקדש בולטים בהיעדרם. אין ארון, מנורה ושולחן שתופסים מקום כל כך חשוב בבניית המשכן, ובוודאי שאין ים ומכונות, וכלים רבים נוספים שהוסיף שלמה בבית המקדש הראשון.

ב. אין זהב בתיאוריו של יחזקאל בכלל, לעומת המשכן והמקדש הראשון שהיו מלאים בזהב.

ג. שטח המקדש גדול מאד לעומת שטחו המקורי.

ד. יחזקאל מתאר בהרחבה חומות ושערים, **וחצרות כפולות** (פנימית וחיצונית), משלושה צדדים של המקדש, לעומת חצר אחת במקדש הראשון.

ה. אין כהן גדול ואין בגדי כהונה בבית המקדש של יחזקאל, אלא רק כהנים פשוטים הלובשים בגדי פשתן.

ו. קרבנות המילואים והחגים המתוארים ביחזקאל שונים מן הקרבנות המתוארים בתורה.

ז. בית המלך (הנקרא "נשיא" בספר יחזקאל) מורחק מן המקדש לעומת בית המלך שבנה שלמה בצמוד למקדש. (נשים לב שכאן אין שינוי הלכתי, אלא שינוי לעומת אופי המבנה שבנה שלמה).

(על ההבדלים מומלץ לקרוא בפירוט דעת מקרא ליחזקאל מאת יחיאל מושקוביץ, עמ' שיז-שכד)

התיאור השונה של המקדש בספר יחזקאל הוא תמוה מאד, ורבו הפירושים המנסים להבין את הפער.

תלמוד בבלי מסכת מנחות דף מה עמוד א

כה אמר ה' א-להים בראשון באחד לחודש תקח פר בן בקר תמים וחסאת את המקדש (יחזקאל מ"ה, יח). חסאת? עולה היא! **אמר ר' יוחנן: פרשה זו אליה עתיד לדורשה...**

הפער בין דברי יחזקאל על הקרבנות לבין דברי התורה הביא את ר' יוחנן למסקנה שרק "אליה עתיד לדורשה", כלומר: בכלים שלנו אין לנו אפשרות להבין את הפער. תגובה יותר חמורה לכך הייתה המחשבה לגנוז את ספר יחזקאל:

תלמוד בבלי מסכת שבת דף יג עמוד ב

אמר רב יהודה אמר רב: ברם זכור אותו האיש לטוב, וחנניה בן חזקיה שמו, **שאלמלא הוא נגזר ספר יחזקאל, שהיו דבריו סותרין דברי תורה.** מה עשה? העלו לו שלש מאות גרבי שמן, וישב בעלייה, ודרשן.

נראה כי חנניה בן חזקיה התאמץ לדרוש את דברי יחזקאל כך שיתאימו לדברי התורה, ובדרך זו הלכו חלק מהמפרשים (רש"י למשל). אחרים, נמנעו מלפרש פרקים אלה. לעומת זאת, רד"ק מפרש שיהיה שינוי לעתיד לבא:

רד"ק ליחזקאל מ"ה, כ:

זה יהיה חדוש לעתיד, לחטא על המזבח ועל הבית גם בשבעה לחדש. וזה שמרוב שמחה על חנוכת המזבח שמא נכנס אדם בשוגג במקום שאין לו רשות להכנס או אדם שהיה פתי ולא ידע שאסור להכנס ובעבור זה יעשו כפרה גם כן בשבעה לחדש ...

שאלה למחשבה

המחשבה שלעתיד לבא אולי יהיה שינוי במבנה המקדש ואולי אף בחלק מהלכותיו, מעוררת למחשבה. מדוע לדעתכם יתכן צורך בשינוי במקדש העתידי לעומת המקדש הראשון והמשכן?

תשובות שונות ניתנו לסוגיית ההבדלים בין תיאור המקדש ביחזקאל לבין תיאור המשכן בתורה ותיאור המקדש שבנה שלמה. לפניכם כמה הצעות לתשובות אפשריות:

קראו במאמרה של ד"ר טובה גנזל, הרואה את הסתירות כחלק מערפול מכוון של תיאור המקדש, כאשר המסר העולה מהערפול של פרטי בניית המקדש הוא כי לא העם הוא שיבנה את המקדש, ועל כן לא נחוצה לו תכנית ברורה שעל פיה אפשר לבנות. מטרת הערפול לשלול את האפשרות שמישהו מהעם יזום את הקמת הבניין במתכונת של חזון נבואי זה בשלב כלשהוא, בהווה או בעתיד. עם זאת, חשובה לנביא העברת החזון על בניין הבית בצורה מוחשית ומשכנעת - למרות העמימות הנדרשת כדי שלא יקדימו את המאוחר. אם כך, תיאור מפורט זה טומן בחובו מסר כפול ואף מנוגד: מחד, המקדש מוצג כמשהו מוחשי, ששואפים אליו ומחכים להתגשמותו; ומאידך, לא ניתן לבנותו בשלב זה.

שמע את שיעורו של הרב יצחק לוי האומר שבבית המקדש העתידי המתואר ביחזקאל העיקר יהיה השראת השכינה ולא עבודת ה' ע"י האדם. השכינה במקדש זה עתידה להיות נצחית, עולמית, ולא תלויה במעשי העם. מעין חזרה למציאות של גן עדן ההולכת ומתרחבת ומתפשטת אפילו עד המדבר.

שמע את שיעורו של הרב ד"ר יואל בן נון, הרואה את נבואתו של יחזקאל על המקדש כמעין "ועדת חקירה" בעקבות החורבן. העיוותים שהתרחשו בירושלים ובמקדש בתקופת המלוכה הביאו לחורבן הקשה, והמסקנה מן האסון הגדול היא שיש צורך לשנות כמה כללים חשובים בהתייחסות למקדש (בעיקר הרחקת הפוליטיקה מן המקדש), על מנת שלא יחזרו על אותן טעויות, ולא יתרחש חורבן נוסף.

שמע את שיעורו של ד"ר יואב ברזלי הטוען שבבית המקדש המתואר ביחזקאל הקדושה גדולה יותר ובהתאמה לכך עם מורחק מן הקודש. לפי דבריו, המקדש של יחזקאל נבנה למרות שהעם איננו חוזר בתשובה, ולכן, יש להרחיק את העם מן הקודש כדי לשמור על הקדושה והטהרה במקדש.

סיכום

ארבע-עשרה שנה לאחר החורבן, חזרה יחזקאל את בניית המקדש לעתיד לבא ואת חזרת השכינה אליו, כחלק מחזון הגאולה שלו, אשר נותן לעם ישראל תקווה לא רק לדורו אלא לדורות רבים אחריו אשר יחוו מציאות קשה בגלות ולמרות זאת ימשיכו להחזיק באמונה שבית המקדש עתיד להבנות, ושכינה עתידה לחזור למקומה. חזונו של יחזקאל עדיין לא התגשם, והוא מתאר מקדש שונה מן המשכן ומן המקדש שבנה שלמה ואף מבית המקדש השני. יתכן שהשינויים נדרשים לאור חטאי העם שהביאו לחורבן, או לאור מצבו הקשה של העם לאחר החורבן. יחד עם זאת, יתכן שהשינויים נובעים מעצמת התגלות השכינה שתהיה לעתיד לבא.

להרחבה

[מתן על הפרק - דפי לימוד ליחזקאל פרקים מ'-מ"א](#)

[מתן על הפרק - דפי לימוד ליחזקאל פרקים מ"ב-מ"ג](#)

[מאמר מאת הרב יהודה שביב על היחס בין המשכן, המקדש הראשון והמקדש העתידי](#)

[מאמר מאת הרב משה ליכטנשטיין על חשיבות המזבח בחזון המקדש של יחזקאל](#)

[שיעור מאת הרב רא"ם הכהן על המזבח וקודש הקודשים במשכן, בית ראשון ושני ונבואת יחזקאל](#)

[שיעור מאת הרב ברוך קהת על היחס למקדש בנבואות ירמיהו ויחזקאל](#)

[שיעור מאת ד"ר חנוך גמליאל על ייעוד המקדש](#)

הקדמה לקראת השבוע הבא

בשבוע הבא נמשיך לעסוק בחזון המקדש וירושלים כסיכום הספר בתיקון לעתיד לבא.